

Avelsprogram för getter av svensk lantras från år 2023.

Fastställt i sin ursprungsversion av årsmötet för Svenska Getavelsförbundet 2023-01-25. Reviderat av Svenska Getavelsförbundets Avelsråd 2023-10-08, 2023-11-29 och 2023-12-12, främst med förtydligande av den öppna stamboken och vår avsikt att återskapa den Svenska Lantrasgeten som annars löper stor risk att försvinna. Vid återskapandet av rasen kommer vi att behöva föra in avkomor i stambokens huvudavsnitt enligt beskrivningen av Svenska Getavelsförbundets öppna stambok nedan.

Syftet med avelsprogrammet för getter av svensk lantras

Syftet med detta avelsprogram är att bevara och utveckla den svenska lantrasgeten i Sverige så att största möjliga genetiska variation bevaras. De för rasen utmärkande egenskaperna såsom god härdighet och hög avkastningsförmåga ska bibehållas.

Rasen svensk lantrasget

De svenska getterna anses ha samma ursprung som de norska. Under 1980 och 1990-talet användes bockar av norsk härkomst flitigt till avel, genom import av sperma. Norsk och Svensk getstam har genom alla tider varit sammanblandade, i bägge länderna har lokala små stammar lätt bildats, på grund av inavel och stora avstånd.

Den svenska lantrasgeten har speciellt utmärkt sig som en högavkastande mjölkras. Medelavkastningen i besättningarna har under period av mjölkkontroll, legat kring 700 kg mjölk per get, men med stora variationer. Det finns enskilda getter som mjölkar kring 2000 kg/år.

Antalet lantrasgetter minskade fram till 1970-talet då gårdstillverkningen av getost blev ett alternativ för en del företag i glesbygd. År 1978 redovisades 6 600 getter i Jordbruksstatistiken. 1992 och 2003 räknades till 5 500 getter. 2018 uppskattade Jordbruksverket att det totalt fanns 20 000 getter i Sverige och av dessa skulle 11 200 getter ha räknats om de ingått i den ordinarie jordbruksstatistiken. 2021 fanns enligt Jordbruksverkets årliga geträkning totalt 15 800 st getter i Sverige. I CAE programmet hos Gård och Djurhälsan, var år 2019, 57 getbesättningar av Svensk Lantras varav 47 getbesättningar med ca 1 230 getter av Svensk lantras över 1 år var registrerade som C3 / CAE-fria.

Under 1900-talet var majoriteten av getterna i Sverige av Svensk Lantras, men under senare år har import och avel och korsningar med bland andra Boergetter, Angoragetter och Dvärggetter ökat.

2014 fanns 47 Svensk Lantras besättningar i Jämtlands Bockavelsförenings härstamningsregister.

2020 godkändes 943 Svenska Lantrasgetter i 23 besättningar för stöd för hotade husdjursraser.

2021 registrerade 26 besättningar killning i AvelMiniGet, 746 killningar registrerades som renrasig Svensk Lantras undan 487 getter och efter 41 bockar. Totalt registrerades 829 killningar undan 545 getter.

2022 godkändes 1153 Svenska Lantrasgetter i 29 besättningar för stöd för hotade husdjursraser.

Eftersom antalet härstamningsregistrerade getter och killningar av svensk lantras fortsatt är litet är rasen fortsatt hotad framförallt av inavelsdepression alternativt att getägarna ger upp aveln med den Svenska Lantrasgeten och istället går över till helt andra raser.

Rasens kännetecken.

Likheten med den mycket gamla och välbevarade Isländska lantrasgeten, visar på den Norska och Svenska getens tydliga härkomst och identitet. Vi vet också att geten kom till Island för över tusen år sedan, och är sedan dess i stort sett oförändrad. Med andra ord vet vi också hur vår ras sett ut i flera tusen år! Nyligen gjorda gentester, visar på ett nära släktskap med de Norska Kustgetterna.

Lantrasen bär återkommande anlag, för i stort alla ursprungliga **färger** och blandningar däremellan, olika **tecken** på huvud, ben och rygg, **pälsen** med långa täckhår är allt från kort till lång med många varianter där emellan. **Ullen** är mycket fin, men med stor variation när det gäller mängd, **kullighet**, och **horntyper**, korta, långa, breda, starkt utsvängda, raka. Denna stora variation är orsak till de lätt uppkomna lokala varianter, då en period av isolering och inavel snabbt leder till en grupp väldigt likartade individer.

Kännetecknade och de mest värdefulla när det gäller lantrasgetens bruksvärde, är just den fantastiska mängd av genetiska varianter som lantrasgeten bär på. De är också orsaken till att den är så värdefull att bevara för framtiden. Lantrasgeten bär på kombinationsmöjligheter som ger henne möjlighet att anpassa sig till en framtid, som vi inte vet hur den ser ut. Långt fram i tiden kan hennes mjölk och kött åter göra att hon blir människans viktigaste boskap! Det är därför av största vikt att lantrasgeten får behålla sin variationsrikedom och denna biologiska mångfald inom den Svenska Lantrasgeten bidrar även till en motståndskraft inför mötet med eventuella framtida getsjukdomar.

Den icke inavlade lantrasgeten, har goda bruksegenskaper och är känd för sin goda förmåga till hög avkastning. Medveten avel under 100-tals år som värvat hög mjölmängd har ökat avkastningsförmågan men även favoriserat getter med genmutationer som minskat kaseinhalten i mjölken och därmed ostutbytet.

Rasföreningar historia.

Svenska Getavelsförbundet bildades under 1970-talet och drevs fram till 1999, då Getavelsförbundet lades i "malpåse". Jämtlands läns semin- och bockavelsförening tog över ansvaret för den Svenska Lantrasgeten för hela landet, för hälso- och avelsfrågorna och kontakten med Jordbruksverket och upprättandet av avelsplan för den Svenska Lantrasgeten från 1999 fram till hösten 2015. År 2007 - 2014 driftade man den officiella härstamningskontrollen och ett datoriserat gethärstamningsregister.

Under 2014 initierade bockavelsföreningen i samarbete med Jordbruksverket, Svenska fåravelsförbundet och Elitlamm ett arbete med att bygga upp ett nytt härstamningsregister för den svenska lantrasgeten. Elitlamm fick även i uppdrag att svara för support till getägarna. Registret kallat AvelMiniGet är fortfarande i drift och är en kopia av AvelMini för får. Redan från starten uppstod stora problem då det mesta av härstamningsdata från det gamla registret inte följde med in i AvelMiniGet.

Vid årsmötet hösten 2015, upphörde Jämtlands läns semin- och bockavelsförening till förmån för det (efter 17 år) nyuppväckta Svenska Getavelsförbundet och förbundet står nu genom sin styrelse och sitt avelsråd åter som ansvariga för bland annat det här Avelsprogrammet, övriga avels- och hälsofrågor och är ansvariga för att hålla kontakten med Jordbruksverket och Elitlamm.

Bakgrund till en kontrollerad användning av Norsk Mjölkgget och Allmogeraserna i Svensk Lantras avel

Rasen svensk lantrasget lever under ett ökat hot om inavelsdepression och ohälsa som kan åtgärdas genom en kontrollerad användning av Norsk Mjölkgget och Allmogeraserna i Svensk Lantras avel med bibehållet stöd för hotad ras, för att stärka bevarandet av rasen i avsikt att undvika inavelsdepression och för att i aveln undvika mutationen som gett brist på Alfa S1 Kasein i den svenska getmjölken. Elitlamm kodar getterna så att det blir möjligt att rapportera även dessa som godkänd Svensk Lantras till Jordbruksverket, för att bryta en kraftigt neråtgående trend av registrerade besättningar i Avel Mini Get.

Genomförande; Svenska Getavelsförbundets Avelsråd har årligen skickat en lista, till Svenska Fåravelsförbundet /Elitlamm, med vilka nya CAE-fria bockar av Allmogeget och Norsk Mjölkgget som ska föras in i Stambokens huvudavsnitt så att de och deras avkommor fortsatt ska vara godkända i aveln av Svenska Lantrasgetter.

Elitlamm har märkt djuren i AvelMiniGet med följande koder;

Rasgrupp	Raskod	Rasnamn	Jordbruksverkets kod
G	GL	Lantrasget	50
GAG	Göingeget		
GAJ	Jämtget		
GAL	Lappget		
GNM	Norsk mjölkgget		

Avelsmål

I arbetet med att bevara och utveckla lantrasgeten skall

- största möjliga genetiska variation bevaras såsom stor bredd i utseende med alla ursprungliga **färger** och blandningar däremellan, olika **tecken** på huvud, ben och rygg, **pälsen** med långa täckhår är allt från kort till lång med många varianter där emellan. **Ullen** är mycket fin, men med stor variation när det gäller mängd. Både **kullighet** och olika **horntyper**, korta, långa, breda, starkt utsvängda, raka.
- Att de för rasen utmärkande egenskaperna såsom god hårdighet och hög avkastningsförmåga bibehålls.
- Att genom kaseingentestning och dokumentation av kaseingenstatus hos avelsbockar, om önskan finns, kunna undvika mutationen som gett brist på Alfa S1 Kasein i den svenska getmjölken.

Avelsarbetets genomförande

Svenska getavelsförbundet skall verka för:

- En hög anslutning till härstamningskontroll.
- Att släktskapsparningar undviks, genom att inte använda en bock i avel vars far, morfar och farfar finns i många av de egna getternas stamtavla.
- Att renrasiga identitets- och härstamningsregistrerade bockar och getter används i avel med svensk lantrasget. (Vid nyregistrering utreds om möjligt 4 generationer och godkänns härstamningen av Svenska Getavelsförbundets avelsråd se även avsnittet om Svenska Getavelsförbundets öppna stambok).
- Att Norsk Mjölkgget och Allmogeget kan användas vid återskapandet av den Svenska Lantrasgeten i lantrasaveln och då godkänns i härstamningsavseende.
- Att avelsbockarnas kaseingenstatus, om möjligt, dokumenteras.
- Att sperma i genresursbevarande syfte regelbundet samlas från CAE-fria bockar, fryses och lagras i samarbete med Jordbruksverket.
- Att djurägarna uppmärksammas på smittsamma sjukdomar, t.ex. CAE, och uppmanas delta i förekommande bekämpningsprogram.

Vid urval av avelsdjur skall förbundet verka för att:

- Avel inte bedrivs med djur som visat sig nedärva anlag för defekter.
- Modergetternas juveransättning samt spenarnas längd och tjocklek skall beaktas utifrån den norska Juverutvärdering som finns tillgänglig för föreningens medlemmar
- Ben och klövar är rätt ställda och utan fel vad gäller t.ex. hastrånghet, veka kotor och förvridna klövar.

Vid seminering beaktas:

- Att den som vill seminera sina djur måste ha intyg på att ha gått djurägarseminkurs godkänd av Jordbruksverket samt är ansvarig för att rapportera till Svenska Getavelsförbundets avelsråd, till ansvarig seminveterinär samt till Jordbruksverket.
- Att sperman från jordbruksverkets genbank endast får användas i renrasig avel.

Svenska Getavelsförbundets öppna stambok

Svenska Getavelsförbundet har för avsikt att återskapa den Svenska Lantrasgeten som löper stor risk att försvinna och behöver i sin öppna stamboks huvudavsnitt, föra in

- renrasiga avelsdjur och avkommor av Svensk Lantras från Jordbruksverket Genbank även då dessa saknar dokumenterad härstamning, vilka då räknas som founders.
- dokumenterad Svensk Lantrasget verifierat av Svenska Getavelsförbundets avelsråd
- djur som Svenska Getavelsförbundets avelsråd bedömer innehåller särdragen för Svensk Lantrasget vilka då räknas som founders.
- renrasiga avelsdjur och avkommor från renrasiga avelsdjur av Norsk Mjölkgget, och Svenska Allmogegetter som Göingeget, Jämtget och Lappget som alla ingår i återskapandet av rasen i huvudavsnittet i stamboken.

Stamboken måste vara fortsatt öppen då en större mängd härstamningar från getbesättningar med Svensk lantrasget inte följde med när härstamningarna skulle föras över till härstamningsregistret AvelMiniGet hos Elitlamm när detta driftsattes 2014.

Svenska Getavelsförbundet räknar med att vi behöver 10 år för återupprättande av stamboken för den Svenska Lantrasgeten. År 2034 ämnar Svenska Getavelsförbundet tillsammans med Jordbruksverket utvärdera effekten av avelsarbetet och bedöma om ytterligare en 10-års period behövs för att säkerställa rasen.

De djur som Svenska Getavelsförbundet anser utgöra grunden för rasens återskapande identifieras i systemet för registrering av härstamningen genom att följande förkortningar läggs till i början på geten/bockens namn.

- GL (Founder, nyregistrerad Svensk Lantrasget)
- GAG (Göingeget),
- GAJ (Jämtget),
- GAL (Lappget),
- GNM (Norsk mjölkgget).

Getter av andra raser kan föras in via bilaga (se skiss)

Svenska getavelsförbundet har i dagsläget sitt härstamningsregister/sin stambok i Svenska Fåravelsförbundets digitala programvara Elitlamm, under beteckningen AvelMiniGet. Elitlamm sköter support och registrerar nya användare och getbesättningar. Fortlöpande inregistrering av killingar och flytt av getter mellan besättningar/uppfödare genomförs av djurägaren själv och de kan vid behov kontakta support@elitlamm.se för hjälp. Vid tveksamheter vid registreringen kontaktas Svenska Getavelsförbundets avelsråd; avelsradet@svenskagetavelsforbundet.se

Säkerställande av korrekt härstamning

- Alla tveksamma härstamningar kontrolleras av Svenska Getavelsförbundets Avelsråd, avelsrådet beslutar om djuret ska föras in i stambokens huvudavsnitt som Svensk Lantras eller om djuret ska föras in i bilagan.
- Avelsrådet säkerställer getternas härstamningar när det framkommer avvikelser hos en eller flera getter. I framtiden kommer det att finnas möjlighet att via gentest kontrollera att avelsbockars registrerade fader stämmer med verkligheten och i de fall det misstämmer så kan Avelsrådet korrigera härstamningen.
- Vid nyregistrering av getter/bockar i stambokens huvudavsnitt i elitlamm säkerställs renrasig svensk lantrasget genom att avelsrådet får ta del av härstamningspapper, förflyttningshistorik och övrig information från djurägaren.
- Även djur som saknar härstamningsuppgifter kan föras in i huvudavsnittet i Stamboken som founders, då anges vilket år och vart härstamningsuppgifterna gått förlorade; t.ex. Jordbruksverkets Genbank år 2000 eller 2005

- Som founders räknas även de djur vars härstamningsuppgifter gick förlorade vid överföringen av härstamningsregistret från Jämtlandsbockavelsförening till Elitlamm 2014.

Beskrivning av system för avelsprogrammet

Identifiering och registrering av djur

Identifiering och registrering av djur skall ske enligt de regler som finns i Statens jordbruksverks föreskrifter om märkning och registrering av får och getter samt de kompletterande regler för härstamningsregistrering som gäller för officiell kontroll. I den officiella getkontrollen redovisas uppgifter om enskilda djurs eventuella, avkastning och härstamning. Med härstamning avses identitetsuppgifter om djurens mor, far, mor- och farföräldrar och äldre släktingar och dessa finns i form av ett liggande släkträd på härstamningsbeviset.

Alla uppfödare av Svenska Lantrasgetter har rätt att registrera sina getter i stamboken / härstamningsregistret oavsett om de är medlemmar i Svenska Getavelsförbundet eller inte. Den som registrerar sina Svenska Lantrasgetter i härstamningsregistret ger därmed Svenska Getavelsförbundets Avelsråd rätt att ta del av de registrerade uppgifterna.

Uppfödare av Svenska Lantrasgetter är skyldiga att registrera sina bockar och getter och dess avkomma i det härstamningsregister som Svenska Getavelsförbundet anvisar, det vill säga AvelMiniGet och uppfödaren ska betala de avgifter som Elitlamm fakturerar. Vid utebliven registrering eller betalning kan man inte längre sälja sina getter med härstamningsbevis. Getter som redan är registrerade finns dock fortfarande kvar i registret. Den som betalar avgiften får tillgång till systemet och sina djurs härstamningar och har därefter möjlighet att registrera ikapp i samråd med och vid behov, med stöd av avelsrådet.

Svenska Getavelsförbundet anlitar tillsvidare Svenska Fåravelsförbundet att sköta härstamningsregistret / Stamboken för den Svenska Lantrasgeten.

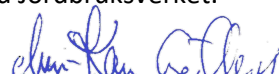
- För att ansvarigt avelsråd skall kunna bistå med avelsrådgivning och ha kontroll över inavelsfrekvens och eventuellt främmande avelsdjur från annan ras behöver rådet ha tillgång till härstamningsregistret. Härstamningsregistret och stamboken kan i dagsläget läsas av Elitlamms support och ändringar genomförs i samråd med avelsrådet. Personer i avelsrådet utses vid svenska getavelsförbundets årsstämma.
- Svenska Getavelsförbundet ämnar fortsätta verka för att nuvarande härstamningsregister ersätts med ett mer användarvänligt och heltäckande register.
- En årlig utvärdering av avelsarbetet skall genomföras av avelsrådet. Utvärderingen kan omfatta antal anslutna besättningar, fördelning mellan hon- och handjur i avel, antal djur som används i avel samt registrerade killingar och om möjligt inavelsfrekvens samt andra fakta som avelsrådet anser vara viktiga; Utvärderingen ska presenteras i en rapport och skall årligen delges Jordbruksverket / DAD-IS samt medlemmarna i Svenska Getavelsförbundet.

Detta avelsprogram ersätter det tidigare avelsprogrammet 5.5.18-20141/2020 som är giltigt fram till 2023-12-31. Detta avelsprogram har antagits av Svenska getavelsförbundets styrelse och fastställs av årsmötet 2023-01-25 i sin ursprungliga form och är nu reviderat av Svenska Getavelsförbundets Avelsråd 2023-12-12 i samråd med Jordbruksverket och gäller från det datum som Jordbruksverket fastställer. Eventuella ytterligare ändringar i avelsprogrammet ska ske i samråd med Jordbruksverket.

Mikaela Janolsgården (Dec 13, 2023 19:59 GMT+1)

För Svenska getavelsförbundet

Mikaela Janolsgården, Ordförande

Anna-Karin Gidlund för Avelsrådet

avelsprogram_svensklantrasget_rev_2023-12-12

Final Audit Report

2023-12-13

Created:	2023-12-13
By:	Anna-Karin Gidlund (anna-karin@gideget.se)
Status:	Signed
Transaction ID:	CBJCHBCAABAA-Td73FXcxlv45E8HH_5F9yX8FCHnYbS5

"avelsprogram_svensklantrasget_rev_2023-12-12" History

Document created by Anna-Karin Gidlund (anna-karin@gideget.se)

2023-12-13 - 3:38:48 PM GMT

Document emailed to janols.garden@gmail.com for signature

2023-12-13 - 3:42:55 PM GMT

Email viewed by janols.garden@gmail.com

2023-12-13 - 6:16:56 PM GMT

Signer janols.garden@gmail.com entered name at signing as Mikaela Janolsgården

2023-12-13 - 6:59:02 PM GMT

Document e-signed by Mikaela Janolsgården (janols.garden@gmail.com)

Signature Date: 2023-12-13 - 6:59:04 PM GMT - Time Source: server

Agreement completed.

2023-12-13 - 6:59:04 PM GMT